

**ОСОБЛИВОСТІ СЕНСО-МОТОРНОЇ СФЕРИ ДИТИНИ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ**
УДК 159.93

Драченко Вікторія Василівна,
*Кандидат педагогічних наук,
Викладач кафедри психології,
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»*

Анотація. В статті висвітлено особливості психічного розвитку дітей дошкільного віку із розладами аутичного спектру, їх психофізичних можливостей, формування у них пізнавальних функцій, засобів комунікації, розвитку емоційно-вольової сфери, поведінки у соціумі.

Ключові слова: розлади аутистичного спектру, сенсомоторний і пізнавальний розвиток.

Актуальність. У сучасному світі й в Україні проблема аутизму досить гостро постає в соціально-педагогічній науці та практиці. Основною перешкодою для дитини з аутизмом є порушення контакту та спілкування з іншими дітьми, дорослими та навколишнім середовищем. Це зумовлено специфікою розвитку таких дітей, зокрема, труднощами у налагодженні ними успішної соціальної взаємодії і стосунків з оточуючими. Особливої уваги потребує вирішення проблеми психокорекційного супроводу дітей з розладами аутичного спектру у дошкільному віці. Саме в цей період формується спектр ключових вмінь для встановлення, налагодження стосунків дитини з аутизмом із оточуючими.

Короткий аналіз досліджень. Питанням аутизму займалися зарубіжні та вітчизняні вчені Є. Баєнська, С. Барон-Кохен, І. Бех, В. Башина, Л. Виготський, В. Каган, К. Лебединська, А. Леонт'єв, А. Леслі, А. Лурія, С. Морозов, Т. Пітерс, А. Ретт, С. Рубінштейн, О. Нікольська, О. Савченко, В. Тарсун, У. Фріф, Б. Хагберг, М. Шелемет, Д. Шульженко, Ю. Дейнега, О. Аршатська, Е. Баєнська, М. Веденіна,

Аспергер, Н. Байрон-Кохен, В. Беттельхайм, Л. Каннер, та інші., які переконливо довели, що у випадках, коли діти зі спектром аутистичних порушень не охоплені корекційно-освітнім процесом, який відповідає їхнім дизонтогенетичним, психофізичним, нейропсихологічним, психолінгвістичним особливостям, і перебувають вдома, не отримуючи ніякого корекційного супроводу, вже до підліткового віку стають людьми з інвалідністю з усіма відповідними негативними соціально-психологічними наслідками для них самих, їхніх рідних та найближчого оточення. За висновками вчених, в першу чергу, страждає емоційна, поведінкова та сенсорна сфери психіки дитини-аутиста, також наявні порушення у формуванні та розвитку пізнавальної сфери.

Мета статті – розкрити особливості розвитку сенсорної сфери у дітей дошкільного віку з аутистичними порушеннями та основні корекційні методи у роботі з такими дітьми у сучасній психологічній практиці.

Завдання статті: провести теоретико-методологічний аналіз особливостей сенсо-моторної сфери дитини дошкільного віку з розладами аутичного спектру.

Методи та методики дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення даних науково-методичної літератури, метод порівняння і зіставлення, метод системного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Людина отримує інформацію із навколишнього середовища за допомогою зорових, смакових, рухових, нюхових тактильних, слухових відчуттів. Сенсорні системи людини – це системи організму, що забезпечують сприйняття й перероблення інформації про зміни довкілля та стан внутрішнього середовища організму. Саме порушення сенсорного сприйняття навколишнього середовища є однією з серйозних проблем дитини з аутистичними порушеннями. Дитина з порушенням сенсорної інтеграції не може ефективно та плавно адаптуватися до навколишнього середовища і отримувати інформацію, з

того, що її оточує. Важливою рисою поведінки при аутизмі є нетипова реакція на різні сенсорні стимули. Це допомагає утворенню ланки нетипових особливостей, таких як: страх голосних та різких звуків, спалахів, бажання тактильного контакту з різними іграшками та речами, уникання людних місць, істеричність, слабкість емоцій у відгук на стимулювання та подразнення, стереотипії, патологічні рухи тощо. В наслідок цього, порушення сприйняття можуть викликають тривогу та занепокоєння, які можуть призводити до obsесивної або компульсивної поведінки, викликати соціальні і комунікативні проблеми, і як наслідок, проблеми розвитку.

Серед загальних особливостей їхнього сприйняття виділяються такі: периферичне сприйняття: діти з аутизмом мають властивість уловлювати інформацію побічно; непостійність у сприйнятті: іноді сприйняття одного і того ж предмета з часом змінюється; сенсорне перевантаження: діти з аутизмом дуже вразливі та при надмірній кількості подразників (тривала гучна музика, спалахи, фейерверки) можуть гостро реагувати, або взагалі «виключатись» із сприйняття; гіперчутливість; гіпочутливість; довготривала обробка отриманої інформації; фрагментоване сприйняття: через цю особливість аутисти дуже погано сприймають цілісний образ і зданті аналізувати лише ті деталі, які привернули їх увагу; плутанина у визначенні головного та побічного.

Варто відмітити, що домінуюча риса сприйняття при аутизмі – це гіпо/гіперчутливість. Гіперчутливість часто зустрічається при аутизмі. Відчуття і сприймання загострюються, отож стимулювання може призводити до неприємних та хворобливих відчуттів. При гіперчутливості виникають наступні особливості сприйняття: ускладнення у взаємодії із дрібними предметами, порушення дрібної моторики; погано розвинутий вестибулярний апарат; порушена координація рухів; гіперчутливість до запахів, через це часто виникають труднощі у спілкуванні з людьми та перебуванні у громадських місцях; дискомфорт при поїданні твердої,

ароматної їжі з яскравим смаком; дотики можуть спричиняти біль та дискомфорт; труднощі із розчісуванням волосся та миттям; віддання переваги одному виду одягу та тканин; посилена чутливість до звуків, здатність почути розмову на великій відстані; однаково гучне сприйняття усіх звуків, не виключаючи фонового шуму, що часто призводить до проблем з увагою; порушення просторового зору: деякі статичні об'єкти та світлі кольори можуть здаватися їм у русі; легше фокусуватися на якісь одній частині, ніж на усьому об'єкті.

Гіпочутливість є протилежним станом, вона характеризується недовільною чутливістю. Серед особливостей: потреба у гойданні, кружлянні та поворотах, щоб відчутися щось. Неможливість стояти дуже близько до інших, через неможливість оцінювати вірну відстань між собою і людьми. Іноді відсутня можливість відчувати запахи та погане сприймання різких ароматів; можуть лизати предмети, щоб краще розуміти з чого вони зроблені; можуть пережовувати та ковтати неістівні предмети: землю, траву, пластилін; міцно стискають інших людей у обіймах, щоб відчутися тиск на шкіру з боку іншого.

З розвитком інтеграції пов'язане функціонування людини на всіх рівнях. Адекватна сенсорна інтеграція – це злагоджене функціонування сенсорних систем. Фундаментальне значення для розвитку інтеграції органів чуття має функціонування чотирьох систем, які відбирають і аналізують інформацію, пов'язану з тілом: 1) схеми тіла, що зумовлює становлення праксису (цілеспрямованих дій); 2) відчуття рівноваги, яке допомагає тілу правильно розподіляти м'язові зусилля відповідно до ситуації; 3) відчуття глибинної чутливості, яке дає змогу відчувати власні стани і прояви окремих частин тіла; 4) візуальне сприймання.

Висновки. Таким чином, метою сенсорної інтеграції є здійснення мозкової обробки сенсорної інформації. Сенсорна інтеграція має величезний потенціал для розвитку дітей з аутизмом та РСА. Наукові дослідження цього напрямку відкривають додаткові можливості для сенсо-

моторного та психо-емоційного розвитку дітей з аутизмом та сприяють їхньому інтегруванню у соціум.

Список використаної літератури:

1. Айрес, Э. Дж. Ребенок и сенсорная интеграция. Понимание скрытых проблем развития [ел. ресурс].
2. Галах, Т. (2016). Діагностика і корекція дітей з Раннім Дитячим Аутизмом, (49) [українською мовою].
3. Каримуллина, А. (2018). Использование сенсорных игр для развития детей с расстройствами аутистического спектра, Международный студенческий научный вестник, (1) [ел. ресурс].
4. Миронова, С. (2010). Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 264 [українською мовою].

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ У КЛАСИЧНИХ ТЕОРІЯХ МОТИВАЦІЇ

УДК 159.944

Залівадний Павло Олександрович,
*студент спеціальності 053 «Психологія»,
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»*

Анотація. Публікація присвячена теоретичному аналізу процесу еволюції підходів у класичних теоріях мотивації. Охарактеризовано основні змістові та процесуальні теорії мотивації.

Ключові слова. Потреби, мотиви, трудова діяльність, теорії мотивації.

Актуальність дослідження. За умов стрімкої трансформації економіки й формування нового якісного стану зайнятості людей надважливим є розуміння та усвідомлення мотиваційних механізмів